

Karakterbruk i UH-sektoren 2005-2006

Rapport fra en arbeidsgruppe oppnevnt av Universitets- og høyskolerådet

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Som ledd i arbeidet med å implementere bokstavkarakterskalaen som ble innført i 2003, opprettet de nasjonale fakultetsmøtene i samarbeid med Universitets- og høyskolerådet (UHR) i 2004 49 karakterpanel (da kalt "referansepanel"). I tillegg kom de fire nasjonale rådene. Formålet med de nasjonale karakterpanelene var å få en nasjonal koordinering og å utvikle en felles forståelse av hvordan den nye karakterskalaen skal brukes på tvers av fag og institusjoner og på de forskjellige fagnivå. Ansvar for dette arbeidet ble i desember 2005 overført til de nasjonale fagrådene. For de fagområdene som ikke dekkes av fagrådene, fortsetter arbeidet som gjøres i de nasjonale rådene og profesjonsutdanningsrådene som før.

UHRs utdanningsutvalg opprettet i november 2005 en arbeidsgruppe (heretter kalt analysegruppe) som fikk i oppdrag å foreta en samlet analyse av rapportene fra karakterpanelene og å bidra til at panelene på enklest mulig måte kan levere standardiserte rapporter om bruken av karakterer på sine fagområder.

Analysegruppen utarbeidet rapport om karakterbruken i 2004-05 med utgangspunkt i rapportene fra karakterpanelene og data om karakterbruken hentet fra Database for statistikk om høyere utdanning (DBH). Rapporten ble avgitt 06.06.2006 og sendt fra UHR til Kunnskapsdepartementet 07.06.2006 og til UHRs medlemsinstitusjoner 12.06. 2006.

1.2 Analysegruppe

Analysegruppen har i 2006 -07 bestått av:

Førsteamanuensis Torfinn Torp, UMB/Førsteamanuensis Per Manne, NHH
Seniorrådgiver Asbjørn Bjørnset, UiB, leder
Rådgiver Torill Marlene Sandberg, UiO
Rådgiver Martin Tjelta, UiS
Studiesjef Terje Bjelle, Høgskulen i Sogn og Fjordane
Kjetil Clementsen, NSU
Helene Løvseth, StL

1.3 Premisser for bruk av karakterskalaen

Premissene for bruk av bokstavkarakterskalaen er gitt i de generelle kvalitative beskrivelsene av de ulike karaktertrinn, og i brev av 10.05.2004 fra departementet til institusjonene og Universitets- og høyskolerådet. Disse følger vedlagt.

2. Karakterfordelinger

Med utgangspunkt i rapporter hentet fra DBH gir vi en oversikt over karakterfordelinger i 2004, 2005 og 2006 med hovedvekt på 2005 og 2006.

2.1 Totalfordelinger 2004-06

Totalfordelingen for alle institusjoner og studienivåer er følgende for årene 2004-06:

Tabell 1. Karakterfordeling i prosent 2004-06. Bokstavkarakterer

	A	B	C	D	E	Totalantall	F
2004*	11,9	29,3	31,6	16,8	10,4	601 466	10,0
2005*	12,0	28,8	31,8	17,0	10,4	662 300	9,5
2006*	11,8	28,4	32,7	16,9	10,2	665 823	9,5
ECTS*	10	25	30	25	10		

* prosentfordelingen av A-E gjelder beståtte eksamener, ekskl. F. Totalantall inkluderer F

Tabell 2. Karakterfordeling i prosent 2004-06. Bestått/ikke bestått

	Bestått	Ikke bestått	Totalantall
2004	87,6	12,4	153 311
2005	89,3	10,7	186 924
2006	88,6	11,4	185 501

Vi ser at det er små endringer fra 2004 til 2006. Den største endringen er at andelen C har økt med 1,1 prosentpoeng. Prosentandelen F har gått ned med 0,5. Når det gjelder skalaen bestått/ikke bestått, ser vi at andelen ikke bestått varierer, men har gått litt ned. Det er litt større prosentandel ikke bestått enn andelen av F for bokstavkarakterer. Dette kan imidlertid skyldes feilkilder i materialet, se kommentar til tabell 4.

Sammenholdt med ECTS-fordelingen, ser vi at det er mindre avvik for A, B, C og E, mens D har betydelige avvik.

Antallet besvarelser har gått opp siden 2004. Siden avlagte studiepoeng er om lag uendret, betyr det at emnestørrelsene har gått en del ned. Skalaen bestått/ikke bestått brukes relativt sett i litt større omfang i 2006 enn i 2004 (21,8 % av besvarelsene ble bedømt etter denne skalaen i 2006 mot 20,3 % i 2004).

2.2 Fordelinger i 2006

Tabell 3. Institusjonstyper: Karakterfordeling i prosent i 2006. Bokstavkarakterer

	A	B	C	D	E	F	Totalantall
Kunsthøgskoler	9,4	35,7	31,6	12,7	5,3	5,3	244
Private høgskoler	9,6	24,7	29,0	11,3	14,1	11,2	115 214
Statlige høgskoler	9,9	25,0	29,9	16,9	8,4	9,8	277 203
Universiteter	11,9	26,0	29,3	15,6	8,3	9,0	250 791
Vitenskapelige høgskoler	12,2	35,4	31,9	12,5	4,7	3,2	22 371

Vitenskapelige høgskoler og kunsthøgskoler skiller seg ut med høy andel A + B, men her ser vi at kunsthøgskolene i liten grad bruker bokstavkarakterskalaen. Private høgskoler har størst andel F.

Tilsvarende tabell for bestått/ikke bestått viser:

Tabell 4. Institusjonstyper: Karakterfordeling i prosent 2006. Bestått/ikke bestått

<i>Institusjonstype</i>	Bestått	Ikke bestått	Totalantall
Kunsthøgskoler	99,6	0,4	3 829
Private høgskoler	94,8	5,2	24 997
Statlige høgskoler	84,3	15,7	105 990
Universiteter	94,1	5,9	42 370
Vitenskapelige høgskoler	91,6	8,4	8 315

Statlige høgskoler har den største andelen av de som bedømmes etter bestått/ikke bestått (27,7 % av alle besvarelsene), og andelen ikke bestått er relativt høy¹. Innenfor store utdanninger som ingeniørutdanning, allmennlærerutdanning og sykepleierutdanning er det store variasjoner mellom institusjonene når det gjelder bruken av denne skalaen.

2.3 Utvalgte utdanninger ved de statlige høgskolene i 2005 og 2006

Vi skal se nærmere på allmennlærer-, ingeniør og sykepleierutdanningene ved høgskolene:

Tabell 5. Utvalgte studier: Karakterfordeling i prosent i 2005-06. Bokstavkarakterer

<i>Utdanning</i>	A	B	C	D	E	F	Totalantall
Allmennlærer 2005	7,6	25,0	31,7	17,3	7,5	10,8	37 649
Allmennlærer 2006	8,3	24,5	31,7	18,4	7,2	10,0	31 767
Ingeniør 2005	12,9	23,1	23,2	15,4	11,5	13,8	46 046
Ingeniør 2006	12,8	22,7	24,2	15,1	11,0	14,2	45 546
Sykepleier 2005	5,2	21,0	31,9	19,2	10,1	12,7	22 973
Sykepleier 2006	4,3	19,2	31,8	20,8	10,8	13,1	23 473

Vi ser at det er ulike karakterprofiler for de ulike utdanningene. Ingeniørutdanningene har høyest andel av A og F, og en jevnere fordeling på de ulike karaktertrinnene (fordelingene ved ulike institusjoner indikerer at vi har en egen "teknologiprofil" når det gjelder karaktersetting, som er kjennetegnet av relativt jevn fordeling på de forskjellige karaktertrinnene). For alle utdanningene er C hyppigste karakter, men ingeniørutdanningene har nesten like stor andel B som C. Karakterprofilene for de ulike utdanningene er omtrent sammenfallende fra 2005 til 2006.

Når vi ser på allmennlærerutdanningene ved de enkelte høgskolene i 2005, varierer andelen A fra 4,2 % ved Høgskolen i Sogn og Fordane til 10,9 % ved Høgskolen i Vestfold. Andelen F varierer fra 3,9 % ved Høgskolen i Nesna til 16,8 % ved Høgskolen i Agder. I 2006 har Samisk høgskole 19,5 % A og 1,6 % F og ligger henholdsvis høyest og lavest i disse karaktertrinnene. Det er en del variasjoner fra 2005 til 2006 for den enkelte høgskole. Hovedtendensen er at det er større variasjoner mellom institusjonene enn fra år til år.

Innenfor ingeniørutdanningene ligger andelen A som hovedregel på litt over 10 %, med en variasjon i 2005 fra 7 % (Høgskolen i Tromsø) til 18,9 % (Høgskolen i Telemark). Andelen F varierer fra 8,1 % (Høgskolen i Telemark) til 22 % (Høgskolen i Tromsø). Institusjonsprofilene er i hovedsak de samme i 2005 og 2006.

^{1 1} Nærmere undersøkelser av rapportene om bestått/ikke bestått indikerer at det kan være feilkilder i dette materialet og at andelen ikke bestått er for høy ved noen av institusjonene. Dette vil bli undersøkt nærmere før neste rapportering

Innenfor sykepleierutdanningene varierer andelen A i 2006 fra 2,6 % (Høgskolen i Gjøvik) til 12,6 % (Høgskolen i Telemark). Andelen F varierer fra 3,9 % (Høgskolen i Sogn og Fjordane) til 45,3 % (Høgskolen i Finnmark). Også i 2006 er det Høgskolen i Telemark som har høyest andel A (12,6 %), mens Høgskolen i Finnmark har høyest andel F (48,6 %). Institusjonsprofilene er i hovedsak de samme i 2005 og 2006.

2.4 Vitenskapelige høyskoler i 2005

De vitenskapelige høyskolene har forskjellige utdanninger og forskjellige karakterprofiler. Fordelingen i 2005 var følgende:

Tabell 6. Vitenskapelige høyskoler. Karakterfordeling i prosent i 2005

	A	B	C	D	E	F	Totalantall
AHO	14,7	40,7	28,8	8,1	2,8	4,9	285
NHH	13,9	34,6	31,0	12,9	4,9	2,6	17 984
NIH	12,2	36,9	33,8	12,1	3,8	1,2	3 100
NMH	10,9	38,4	33,7	10,4	4,3	2,3	700
NVH	7,7	29,1	26,8	17,3	7,8	11,3	1 207

De fleste institusjonene benytter også skalaen bestått/ikke bestått i stor grad, og vi skal se på den fordelingen samtidig.

Tabell 7. Vitenskapelige høyskoler. Bestått/ikke bestått, prosentfordeling i 2005

	Bestått	Ikke bestått	Totalantall
AHO	93,3	6,7	1 341
NHH	98,8	1,2	1 761
NIH	81,4	18,6	2 124
NMH	96,2	3,8	2 075
NVH	96,4	3,6	1 294

Med unntak av NVH har alle institusjoner en høy andel A + B, høyest ved Arkitektur- og designhøyskolen. Dette begrunnes ofte med strenge opptakskrav, men vi ser at NVH, som også har høye opptakskrav, har relativt lav andel A og høy andel F. NIH har lav andel F, men høy andel ikke bestått. NHH og NMH har lav andel F og ikke bestått.

De fleste studiene ved NHH regnes som økonomisk-administrativ utdanning. Her har NHH 12,7 % A og 2,6 % F, mens tilsvarende utdanninger ved statlige høyskoler har 10,2 % A og 11,9 % F. Ved private høyskoler er fordelingen 9,5 % A og 13 % F.

2.5 Universiteter

Tabell 8. Karakterfordeling ved universitetene i 2005. Alle nivå.

	A	B	C	D	E	F	Totalantall
NTNU	13,7	23,6	23,9	16,1	12,4	10,3	80 459
UMB	11,4	28,8	29,6	15,4	7,3	7,6	13 823
UiB	11,2	28,4	30,3	15,6	6,6	7,9	46 775
UiO	12,1	26,8	30,7	15,7	6,5	8,2	67 810
UiS	10,6	24,6	27,7	16,9	8,0	12,0	25 100
UiT	11,0	25,1	29,2	16,4	8,5	9,8	14 565

Fordelingene er nokså like, men NTNU, og delvis UiS, skiller seg ut med en jevnere fordeling på karaktertrinnene ("teknologiprofilen") og en mindre andel C. Ved NTNU er det endringer

på dette punktet i 2006 ved at andelen av karakter C øker til 27,2 %, mens andelen av D og E går litt ned.

Forskjellene mellom institusjonene er enda mindre på lavere grad, men også her har NTNU en jevnere fordeling enn de øvrige. Andelen av karakter C øker svakt fra 2005 til 2006.

Høyere grad, de gamle hovedfagsstudiene, har relativt få eksamensbesvarelser. Det er likevel interessant å se på utviklingen og å sammenligne mellom institusjonene.

Tabell 9. Karakterfordeling ved universitetene 2004-06. Høyere grad

	A	B	C	D	E	F	Totalantall
2004	22,0	37,2	26,5	8,1	3,4	2,8	3 340
2005	21,9	39,7	25,8	6,8	3,2	2,7	2 370
2006	17,7	34,5	28,8	12,1	4,1	2,8	2 306

Det var relativt små endringer fra 2004 til 2005, mens det har vært en klar forskyvning fra A og B til C og D i 2006. Dette studienivået er i ferd med å fases ut, og det er mulig karakterfordelingen er påvirket av dette.

Tabell 10. Karakterfordeling ved universitetene 2004-06. Mastergrad

	A	B	C	D	E	F	Totalantall
2004*	14,7	25,8	24,6	14,4	10,3	10,2	45 536
2005	14,8	27,4	25,2	14,4	9,9	8,3	82 834
2006	14,5	27,5	28,5	13,5	8,3	7,8	88 822

* UMB og UiS er ikke inkludert i tallene for 2004, men på dette nivået er det ikke store forskjeller i karakterprofilene mellom UMB/UIS og de øvrige institusjonene

Mastergrad omfatter både 2-årige masterprogram og integrerte 5-årige masterprogram². Dette gjør at forskjellen fra lavere grad blir mindre tydelig. Her er det også store institusjonelle forskjeller, bl.a. står NTNU for mer enn halvparten av eksamensbesvarelsene fordi de har så mange 5-årige programmer.

Vi ser av tabell 10 at det har vært små endringer fra 2004 til 2006. I 2006 er det litt større andel B og C, mens andelen E og F går ned. I 2006 er andelen $A + B + C = 70,5 \%$, mens tilsvarende tall for høyere grad i 2006 er 80 %.

For å få mer sammenlignbare tall, skal vi se nærmere på karakterdata for masteroppgavene i noen utvalgte fag. Masterprogrammene startet i 2003, med oppgaver som regel på 60 studiepoeng, med mulighet til å velge oppgaver på 30 studiepoeng i noen fag. En del kandidater ble ferdige i 2005, men det er først i 2006 at det er relativt mange kandidater.

Innenfor de 5-årige mastergradsprogrammene i rettsvitenskap er det en obligatorisk masteroppgave på 30 eller 60 studiepoeng. Her er det 30 studiepoeng som er hovedregelen.

I tabellene nedenfor viser vi karakterfordelingene i utvalgte HF-, MN- og SV-fag for 2005 og 2006, og i de integrerte mastergradsprogrammene i rettsvitenskap. I dette materialet kan det være et betydelig innslag av kandidater som har søkt overgang fra de tidligere studieordningene (hovedfag). I rettsvitenskap vil det gjelde de fleste siden kandidatene som ble tatt opp til de 5-årige programmene foreløpig bare har studert i tre eller fire år.

² En arbeidsgruppe har foreslått endringer i rapporteringen til DBH slik at de 5-årige programmene blir skilt fra de 2-årige og slått sammen med profesjon

Tabell 11. Karakterfordeling ved universitetene. Masteroppgaver i utvalgte HF-fag

	A	B	C	D	E	F	Total
NTNU 05	43	29	22	7	0	0	28
NTNU 06	31	25	29	11	4	0	45
UiB 05	27	46	23	4	0	0	48
UiB 06	35	42	17	6	0	0	81
UiO 05	26	39	29	5	2	0	66
UiO 06	19	39	29	9	0	3	104
UiT 05	31	46	23	0	0	0	13
UiT 06	21	48	17	9	0	4	23

Vi har valgt ut fem HF-fag³: engelsk, filosofi, historie, kunsthistorie og nordisk, og sett på karakterfordelingen samlet i disse fagene i 2005 og 2006. Summen av A og B ligger fra 56 % og oppover. B eller A er hyppigste karakter. Med unntak av UiB synes det å være en tendens til endring fra 2005 til 2006, med en mindre andel A og en større andel D og F.

Tabell 12. Karakterfordeling ved universitetene. Masteroppgaver i utvalgte MN-fag

%	A	B	C	D	E	F	Total
NTNU 05	38	42	18	2	0	0	45
NTNU 06	18	56	18	6	3	0	68
UiB 05	22	56	18	4	0	0	77
UiB 06	24	44	21	8	3	0	162
UiO 05	24	49	17	6	4	1	140
UiO 06	29	42	19	6	2	1	185
UiT 05	24	45	29	2	0	0	42
UiT 06	32	45	13	6	3	0	31

Karakterfordelingen omfatter masteroppgavene i biologi, fysikk, informatikk, kjemi og matematikk. Summen av A + B er gjennomgående noe høyere enn for HF-fagene. A og B er hyppigere brukt enn C. Det er ikke store forskjeller mellom institusjonene, men en del variasjoner i antall A fra 2005 til 2006. Med unntak av UiT synes det å være en tendens til mindre andel av A + B fra 2005 til 2006.

Tabell 13. Karakterfordeling ved universitetene. Masteroppgaver i utvalgte SV-fag

%	A	B	C	D	E	F	Total
NTNU 05	14	50	30	6	0	0	64
NTNU 06	21	48	26	6	0	0	86
UiB 05	22	53	19	6	1	0	72
UiB 06	26	50	16	5	2	0	105
UiO 05	18	49	27	5	1	0	164
UiO 06	11	44	36	8	1	0	227
UiT 05	35	30	26	5	5	0	21
UiT 06	12	46	42	0	0	0	26

³ Filosofi og historie er ved SV-fakultetet ved UiT, som også har kunstvitenskap i stedet for kunsthistorie

Vi har her sett på fordelingen i fagene geografi, samfunnsøkonomi, sosialantropologi, sosiologi og statsvitenskap. Det er litt forskjeller i fagportefølje og fagnavn, og alle fagene finnes ikke ved alle institusjonene.

Summen av A + B er lavere enn for HF- og MN-fag. Summen varierer mellom 55 og 76 %. UiO har lavest andel A + B, mens UiB har høyest. B er hyppigste karakter. Hovedtendensen er at andelen av A + B går litt ned fra 2005 til 2006.

Ved MN-fakultetene⁴ er det fra 2003 innført en ordning med tidsfrist for innlevering av masteroppgaven. Dette har ført til en vesentlig forbedring i gjennomføringen og relativt sterk økning i kandidattallet på høyere grad (master og hovedfag) fra og med 2005. Det har vært antatt at gjennomføring på kortere tid ville føre til endringer i karakterfordelingen, men materialet for 2005 og 2006 viser ikke større spredning i karakterer i MN-fag enn i de utvalgte HF- og SV-fagene. Summen av A + B er i dette materialet høyest i MN-fag. Dette kan skyldes flere forhold, og vi har ikke her grunnlag for å vurdere om ordningen med tidsfrist har påvirket karakterfordelingen.

Tabell 14. Karakterfordeling ved universitetene. Masteroppgaver (30 studiepoeng) i rettsvitenskap i 2006

%	A	B	C	D	E	F	Total
UiO	49	37	14	0	0	0	49
UiB	40	44	10	6	0	1	154
UiT	28	38	25	5	5	0	40

I de integrerte mastergradsprogrammene i rettsvitenskap er det masteroppgaver på 30 eller 60 studiepoeng. De fleste studentene tar liten masteroppgave (30 stp), og vi har sett på karakterfordelingen for oppgaver på 30 studiepoeng ved UiO, UiB og UiT. Vi begrenser oss til 2006 siden det var relativt få kandidater i 2005.

Vi ser at det er høy andel av A + B ved alle universitetene. Andelen ligger over de fleste 2-årige mastergradsprogrammene.

I det tidligere cand. jur.-studiet var det en særoppgave/spesialoppgave på 30/60 studiepoeng. Denne var valgfri og ble valgt av få studenter, bortsett fra ved UiO som hadde gjort oppgaven obligatorisk fra og med 1996. Langt de fleste studentene valgte liten spesialoppgave ved UiO, og karakterfordelingen på spesialoppgaven i 2005 (48 % A og 37 % B) er om lag identisk med den som vi har for masteroppgaver i 2006.

2.6 Oppsummering

Oversiktene over karakterfordeling viser at det totalt er stor stabilitet i karakterbruken.

Fordelingen etter institusjonstyper viser at vitenskapelige høyskoler og kunsthøyskoler har størst andel A + B. Dette begrunnes ofte med at det er høye opptakskrav til disse

⁴ MN ved UiO, UiB, UiT og Fakultet for informasjonsteknologi, matematikk og elektroteknikk ved NTNU

institusjonene. De vitenskapelige høgskolene har forskjellige utdanninger og forskjellige karakterprofiler. Norges veterinærhøgskole seg ut med relativt lav andel A og relativt høy andel F. Her er det verdt å merke seg at opptakskravene er relativt høye.

Ved de statlige høgskolene er det forskjellige karakterprofiler for store utdanninger som allmennlærerutdanning, ingeniørutdanning og sykepleierutdanning. Ingeniørutdanningene har høyest andel av A og F ("teknologiprofil"), mens allmennlærerutdanningene og sykepleierutdanningene har relativt lav andel A. For alle disse utdanningene er C hyppigste karakter, men ingeniørutdanningene har nesten like stor andel B som C. Karakterprofilene for de ulike utdanningene er omtrent sammenfallende fra 2005 til 2006.

Ved universitetene er totalfordelingene nokså like, men NTNU, og delvis UiS, skiller seg ut med en jevnere fordeling på karaktertrinnene ("teknologiprofilen") og en mindre andel C. På høyere grad og på masteroppgavene er det en klart annen profil, og A og B er hyppigere brukt enn C. Undersøkelser av karakterfordelingen på masteroppgaver i utvalgte fag tyder på en tendens i retning av større bruk av hele skalaen og en mindre andel A + B både i HF-, MN- og SV-fag. MN-fagene har høyest andel av A + B.

For de små masteroppgavene (30 studiepoeng) i rettsvitenskap er andelen av A + B svært høy ved UiO og UiB. Her synes det å være en videreføring av karakterfordelingen for spesialoppgavene i det tidligere cand. jur.-studiet.

3. Rapporter for 2005-06

3.1 Mottatte rapporter

Totalt har vi fått rapport/tilbakemelding fra 46 fagråd/profesjonsråd. Noen av rapportene er for studieåret 2004-05:

1. Allmenn litteraturvitenskap	26. Mediestudier
2. Arkitektur	27. Nordisk språk
3. Barnevern (2004-2005)	28. Norsk som andrespråk/-for utlendinger
4. Bioingeniørfag (2004-2005)	29. Psykologi
5. Biologi (kun biokjemi)	30. Radiograf (2004-2005)
6. Dans	31. Reseptar
7. Designutdanning	32. Romanske språk og litteratur
8. Drama- og teaterfag	33. Samfunnsøkonomi
9. Engelsk	34. Slavisk- baltiske språk og litteratur
10. Ergoterapi (2004-2005)	35. Sosialantropologi
11. Fysikk	36. Sosiologi
12. Fysioterapi	37. Sosionom
13. Geofag (geofysikk, geologi)	38. Statsvitenskap
14. Helsevitenskap	39. Sykepleie (2004-2005)
15. Historie	40. Sykepleievitenskap og helsefag (master)
16. Informatikk	41. Tannpleier/-teknikerutdanning
17. Gresk og latin	42. Teknologiske fag
18. Idrett	43. Utviklingsstudier
19. Kjemi	44. Utøvende musikkutdanning og musikkvitenskap
20. Kristendomskunnskap og religionsvitenskap	45. Vernepleie (2004-2005)
21. Kulturvitenskap og kulturhistorie	46. Økonomisk-administrativ utdanning
22. Kvinne- og kjønnsforskning	
23. Lingvistiske fag	
24. Lærerutdanning	
25. Matematikk	

14 råd har ikke levert rapport, en del av disse er fritatt.

3.2 Generell omtale av rapportene

Rapportene er i hovedsak utformet i samsvar med den utsendte malen, og de er kortfattede og oversiktlige.

I flertallet av rapportene er det også denne gangen tatt utgangspunkt i statistikker med sammenligning mellom institusjoner. Det blir pekt på forskjeller som bør undersøkes nærmere gjennom felles vurdering av et utvalg av besvarelser.

Bare en liten del av rapportene bygger på sammenligninger av karakterbruken på grunnlag av ny vurdering av besvarelser.

Siden det i så liten grad er foretatt konkrete vurderinger av karakterbruken, er det fortsatt ikke grunnlag for å trekke konklusjoner om det er en felles forståelse for bruk av karakterskalaen innenfor og på tvers av fagområder.

I flere av rapportene er det pekt på at arbeidet med å sammenligne og vurdere karakterbruken på tvers av institusjoner og fag, er svært omfattende. Samtidig registrerer vi at det er diskusjoner om karakterbruken og forventinger om at karakterbruken skal være samordnet og rettferdig.

Analysegruppen vil til slutt i denne rapporten drøfte muligheten for å få til en samordning av karakterbruken på en enklere måte.

3.3 Karakterbruken på masternivået

I rapporten for 2004-05 pekte vi på at karakterskalaen brukes annerledes på masternivå enn for øvrige eksamener. Rapportene og karakterfordelingene for 2005-06 viser samme tendens, sammendrag av omtalene av masternivået, særlig master- og hovedoppgaver er vedlagt.

Også på seminaret om karakterbruk i UH-sektoren 24.01.07 ble det rettet sterkt søkelys mot masternivået, og det ble gitt uttrykk for det burde vurderes å innføre en egen skala for dette nivået.

Forskjellen mellom masternivå og andre nivåer synes å være en videreføring av den tradisjonen som var etablert med forskjellig karakternivå mellom hovedfag og lavere grad. Det har foregått en seleksjon av studenter fra lavere nivå til masternivået, i form av karakterkrav eller ved at det er de mest motiverte og en begrenset del av studentene som går videre. Det er også pekt på at det gis omfattende veiledning til masteroppgaven, eller som ett av fagrådene uttrykker det: *"Det overrasker ikke at E og F (nesten) ikke brukes.. Veiledning er obligatorisk, og svake prestasjoner holdes tilbake .. Strykkandidater slippes i det hele tatt ikke fram."* (Nasjonalt Fagråd for allmenn litteraturvitenskap).

Veileder er ofte med i eksamenskommisjonene på master, og det har vært hevdet at de er med og påvirker karaktersettingen i retning av bedre karakterer. Vi er kjent med at det ved flere institusjoner blir diskutert om praksis her bør endres eller om veileders rolle i kommisjonene bør klargjøres og eventuelt begrenses. Dette er spørsmål som ligger utenfor analysegruppens mandat, men som institusjonene eventuelt bør vurdere nærmere.

At karakterskalaen brukes annerledes på masternivået enn for øvrige nivåer, blir oppfattet som et problem i forhold til departementets utgangspunkt om at "det norske karaktersystemet vil være i tråd med ECTS-systemets karaktersystem, slik at det generelt ikke vil være nødvendig å oversette karakterer til ECTS". Spørsmålet blir da om det bør tas initiativ til å endre denne forutsetningen, eventuelt å arbeide for en egen skala for masternivået. Alternativt er spørsmålet om det bør tas initiativ til å få karakterbruken også på masternivå mer i tråd med ECTS-systemet, eller om en skal satse på at arbeidet med samordning og utvikling av en felles forståelse av karakterbruken fører til en gradvis endring i den retning. Analysegruppen anbefaler at UHR vurderer disse problemstillingene.

3.4 Utvalgte utdanninger

I pkt 2.3 så vi at det var forskjellige karakterprofiler for en del store utdanninger ved de statlige høyskolene, og at det var betydelige forskjeller mellom institusjonene. Det var også betydelige forskjeller mellom institusjonene når det gjelder økonomisk-administrativ utdanning.

Vi skal her se nærmere på rapportene fra karakterpanelene for noen av disse utdanningene.

3.4.1 Lærerutdanning

Nasjonalt råd for lærerutdanning har basert karakterrapporten for 2005 på karakterfordelinger i ulike fag. Ved behandlingen i rådsmøtet er det pekt på at det er en tendens til at det gis for gode karakterer. Institusjonene blir bedt om å diskutere sin egen praksis i lys av karakterrapporten. Rådet ønsker inntil videre å rapportere med utgangspunkt i data om karakterfordelinger.

Rådet har undersøkt karakterfordelingen i pedagogikk, norsk og matematikk i de forskjellige delene av lærerutdanningen, og dette er et omfattende arbeid.

Karaktersettingen i ulike fag er oppsummert på tvers av institusjonene, og det viser store variasjoner. Andelen A varierer fra 3 % i pedagogikk i yrkesfaglærerutdanningen til 11 % i pedagogikk i praktisk-pedagogisk utdanning. Variasjonen blir enda større når vi ser på fagene ved hver enkelt institusjon. Andelen F varierer fra 2 % i pedagogikk i praktisk-pedagogisk utdanning til 24 % i matematikk i allmennlærerutdanningen, mens norsk i allmennlærerutdanningen har 18 % F.

Når vi ser på fag ved de enkelte institusjonene, er variasjonene enda større, for eksempel varierer andelen F i matematikk (allmennlærerutdanningen) fra 1 % ved Høgskolen i Finnmark til 45 % ved Høgskolen i Nord-Trøndelag. I norsk i allmennlærerutdanningen varierer andelen F fra 0 % ved Høgskolen i Buskerud til 33 % ved Universitetet i Stavanger og 46 % ved Høgskolen i Agder.

Rådet har samlet et omfattende materiale og presentert det slik at det gir et godt grunnlag for sammenligninger. Det er imidlertid vanskelig ut fra materialet å vurdere om det er en felles forståelse av bruken av skalaen. Forskjellene mellom fag og institusjoner kan indikere at det er forskjellige karaktertradisjoner. Dette bør undersøkes nærmere ved å gå gjennom et utvalg besvarelser på tvers av institusjonene. Med den store fagporteføljen vil det være nødvendig å velge ut et begrenset antall fra enkelte av fagene. Dette bør vurderes ved rapporteringen i 2008.

3.4.2 Ingeniørutdanning

16 statlige høyskoler og Universitetet i Stavanger hadde bachelorutdanning i ingeniørfag i 2005. Karakterrapporten tar utgangspunkt i karakteroversikter for utvalgte områder. Bacheloroppgaver er rapportert særskilt.

Totalfordelingen for rapporterte emner og bacheloroppgaver er:

Tabell 15: Karakterfordeling bachelor i ingeniørfag 2005

%	A	B	C	D	E	F	Total
Emner	13	23	23	16	12	14	49 219
Bacheloroppgaver	27	49	20	3	1	0	1 048

Vi ser at det er en stor forskjell mellom fordelingen på bacheloroppgavene og de øvrige eksamenene. Totalfordelingen for emner har om lag samme andel B og C. Det er relativt jevn fordeling på de forskjellige karaktertrinnene og relativt høy andel F ("teknologiprofilen"). Karakterfordelingen på bacheloroppgaver ligger nær fordelingen på masteroppgaver i MN-fag.

Oversiktene for de enkelte høgskolene viser store variasjoner. Andelen A varierer fra 7 % til 20%, og andelen F varierer fra 8 % til 23 %. Det er om lag samme profil på fordelingene og variasjonene mellom institusjonene i vårsemesteret og høstsemesteret.

Karakterpanelet anbefaler at det opprettes sensurkomiteer ved den enkelte institusjon for prosjekt- og masteroppgaver og hovedprosjekt på ingeniør- og sivilingeniørutdanningene som ledd i kvalitetssikringen. I tillegg anbefaler karakterpanelet en forsøksordning som innebærer samarbeid mellom institusjoner med felles eksamen og sensur på noen av de grunnleggende fagene for å kunne vurdere strykgrenser og karakterbruk på felles grunnlag. Analysegruppen støtter disse anbefalingene.

3.4.3 Økonomisk-administrativ utdanning

Nasjonalt råd for økonomisk-administrativ utdanning har sett på karakterbruk i utvalgte fag i bachelorstudiet ved 24 institusjoner. Fagene er matematikk, statistikk, mikroøkonomi/samfunnsøkonomi, investering og finansiering, bedriftsøkonomi/finansregnskap, organisasjon, og markedsføring/foretaksstrategi. Dette er de samme fagene som man så på ved forrige års undersøkelse av karakterbruk i studieåret 2004-05. Ikke alle fag finnes i sammenlignbar form ved alle institusjoner. Det er et stort omfang på det undersøkte materialet og en omfattende rapport.

Karakterpanelet har studert karakterstatistikk, eksamensoppgaver og også eksamensbesvarelser. Rapporten drøfter også andre spørsmål enn hvordan karakterskalaen brukes, for eksempel i hvilken grad de ulike kursene har felles innhold, omfang og nivå, og i hvilken grad rammene rundt eksamen er like. Dette er interessante og viktige spørsmål, selv om det ikke alltid berører felles forståelse av karakterskalaen.

Det er store forskjeller i karakterfordelinger mellom institusjonene. Noe kan forklares ved at institusjonene har forskjellige opptakskrav til sine studier, men det er også variasjon utover dette. Rapporten drøfter eksamensoppgavene i de utvalgte fagene relativt inngående. I flere tilfeller finner man betydelig forskjell i vanskelighetsgrad, og at variasjon i karakterbruk kan forklares med dette. I mikroøkonomi/samfunnsøkonomi blir en slik drøfting supplert med en gjennomgang av et utvalg eksamensbesvarelser, hvor man når samme konklusjon. Dette tyder på en ulik forståelse ved enkelte institusjoner om hva kravene til de ulike karakterene skal innebære.

Man finner også flere tilfeller hvor eksamensformen ser ut til å påvirke karakterfordelingen. Det er vanskelig å si i hvilken grad forskjellene da skyldes ulik forståelse av karakterskalaen, eller for eksempel at studentene lettere får vist sin kompetanse ved noen eksamensformer enn andre. Hvis eksamensform påvirker undervisning eller studiestrategi så kan det også ligge til grunn ulikt læringsutbytte i de forskjellige tilfellene.

I organisasjonsfaget er det stor variasjon i kursinnhold og eksamensform. Rapporten kommenterer at det er vanskelig å sammenligne besvarelser under slike forhold. Man finner likevel at besvarelser som har fått A, gjennomgående har meget høy kvalitet, og konkluderer med at det er en felles forståelse for kravet til A. Man har også sett på skillet mellom E og F, og konkluderer der med at det er en viss variasjon mellom ulike institusjoner, og at det ikke ser ut til å være en felles forståelse for kravet til en bestått-karakter her.

Sammenligning av resultater fra to forskjellige år gir ikke et enhetlig bilde. Noen fag og institusjoner med avvikende resultat det ene året, oppviser samme resultat også neste år. Likevel er det flere eksempler på betydelige endringer ved samme fag og institusjon fra ett år til neste.

4 Videre arbeid

Flertallet av rapportene fra karakterpanelene for 2005-06 tar utgangspunkt i karakterfordelinger. Disse viser forskjeller som kan skyldes flere forhold: ulike faglige nivå/opptakskrav, ulike faglige krav eller ulike karaktertradisjoner. Det er videre pekt på klare forskjeller i bruken på masternivået, særlig masteroppgaver, sett i forhold til øvrige eksamener. For å kunne vurdere karakterbruken grundigere med sikte på å utvikle felles forståelse av bruken av skalaen, er det nødvendig å velge ut et begrenset antall besvarelser der karaktersettingen vurderes og diskuteres. Den spesielle karakterprofilen på masternivået tilsier at undersøkelsene i 2007 rettes inn mot dette nivået. Ved å velge ut ett nivå, vil man også begrense den totale arbeidsmengden.

Karakterpanelene (fagrådene/profesjonsrådene/nasjonale råd) bør overvåke og diskutere bruken av karakterskalaen uavhengig av om det skal leveres rapport til UHR. Institusjonene og fakultetsmøtene bør også regelmessig vurdere bruken av karakterskalaen. På nasjonalt nivå bør UHR regelmessig arrangere karakterkonferanser, eventuelt i kombinasjon med andre temaer.

UHR bør kontakte Statistisk sentralbyrå med sikte på å få gjennomført undersøkelser om sammenhengen mellom opptakskrav og karakterer og om sammenhengen mellom karakterer på lavere nivå og masternivået for den enkelte student.

4.1 Hovedtrekkene i nytt opplegg for karakterundersøkelser

I 2007 konsentreres undersøkelsene om masteroppgaver: karakterpanelene oppnevner kommisjoner som karaktersetter et begrenset antall masteroppgaver (fra eksamen V2007, eller siste eksamensperiode der det foreligger materiale) og drøfter og begrunner karaktersettingen. Begrunnelsene og en kort rapport oversendes UHR innen 11. desember.

For seinere år foretas undersøkelser på andre avgrensede områder. Analysegruppen/UHR utarbeider en 3-års syklus for de videre undersøkelsene innen 1. september.

Karakterundersøkelsene suppleres med karakterstatistikker innen tilsvarende fag/nivå.

5. Oppsummering og anbefalinger

I flertallet av rapportene er det også denne gangen tatt utgangspunkt i statistikker med sammenligning mellom institusjoner. Bare en liten del av rapportene bygger på sammenligninger av karakterbruken på grunnlag av ny vurdering av besvarelser, og det er ikke grunnlag i rapportene for å trekke konklusjoner om det er en felles forståelse for bruk av karakterskalaen innenfor og på tvers av fagområder.

Oversiktene over nasjonal karakterfordeling viser at det totalt er stor stabilitet i karakterbruken.

Vitenskapelige høgskoler og kunsthøgskoler har størst andel A + B. Disse institusjonene har forskjellige utdanninger og forskjellige karakterprofiler.

Ved de statlige høgskolene er det forskjellige karakterprofiler for store utdanninger som allmennlærerutdanning, ingeniørutdanning og sykepleierutdanning. Det er også store forskjeller mellom institusjonene innen disse utdanningene. Det er ikke undersøkt om disse variasjonene har sammenheng med forskjeller i opptakskrav. Karakterfordelingen for bacheloroppgaver i ingeniørfag skiller seg klart fra fordelingen på de øvrige eksamenene innenfor ingeniørutdanningene.

Undersøkelser av karakterfordelingen på masteroppgaver i utvalgte fag ved universitetene viser at skalaen her brukes vesentlig annerledes på dette nivået enn for andre eksamener. Det er betydelige forskjeller mellom fag og institusjoner med hensyn til omfanget av veiledning, om veileder er med i eksamenskommisjonene og tidstrammene for studentene. Det er antatt at dette kan ha betydning for karakterfordelingen, men så langt synes ikke materialet å vise klare sammenhenger.

I de integrerte mastergradene i rettsvitenskap, med masteroppgaver som hovedregel på 30 studiepoeng, er andelen A + B som hovedregel større enn i de 2-årige programmene innenfor HF-, MN- og SV-fag.

Analysegruppen anbefaler at:

- Arbeidet med samordning av karakterbruken videreføres gjennom de nasjonale fagrådene/profesjonsrådene/nasjonale rådene
- I 2007 konsentreres undersøkelsene av karakterbruken til masteroppgaver. Et begrenset antall masteroppgaver vurderes og karaktersettes av kommisjoner
- Det utarbeides en 3-års syklus for videre karakterundersøkelser på ulike begrensede områder
- Institusjonene og fakultetsmøtene bør regelmessig vurdere bruken av karakterskalaen
- UHR bør regelmessig arrangere karakterkonferanser, eventuelt i kombinasjon med andre temaer. Her bør det også gis informasjon om utviklingen i andre land
- UHR bør spesielt vurdere problemstillinger knyttet til bruken av karakterskalaen på masternivå
- UHR bør kontakte Statistisk sentralbyrå med sikte på å få gjennomført undersøkelser om sammenhengen mellom opptakskrav og karakterer og om sammenhengen mellom karakterer på lavere nivå og masternivået for den enkelte student.

Bergen/Oslo/Sogndal/Stavanger 30.04.07